

Prof.Dr.Danilo Pejović

Recenzija rukopisa
Ive Paića
HERMENEUTIKA PREDZIĐA
Ogled o iskustvu svijesti narodnog opstanka

1. Datum recenziranja: 1.11.1995

2. Podaci o recenzentu:

Dr.Danilo Pejović, red.prof. Filozofskog fakulteta
Sveučilišta u Zagrebu, Lučićeva 3, 10000 Zagreb, tel.6120-181
Privatna adresa: Primorska 3, 10000 Zagreb, tel.172-020
Matični broj: 0603928330105
Žiro-račun: 30101-620-16, Zagrebačka banka, Tratinska 69, Zagreb
2326003641

Potpis:

3. Podaci o recenziranom djelu

Autor: Prof.Dr.Ivo Paić

Naslov djela: Hermeneutika predziđa

Opseg djela: 103 kompjutorom pisanih stranica

Broj poglavlja: Uvod, dva glavna dijela podijeljena u 14 poglavlja

Broj referencija citirane i korištene literature: 147 bilježaka ispod teksta

4. Komentar recenzenta

Rukopis se sastoji od Uvoda (1-5) i dva dijela podijeljena u 14 poglavlja. Prvi dio (7-47) nosi naslov: Obris hermeneutike predziđa, dok drugi (48-103) raspravlja o Marulićevoj nesvršenoj igri i priči u struji svijesti narodnog opstanka.

Dominantna je značajka ove rasprave nastojanje da se jedna stara i sudbonosna tema - iskustvo povijesne svijesti razmotri u vremenu i prostoru svoga povijesnog bitka u svijetu. Drugim riječima, pred nama je pokušaj da se naznačena tema i njezino bitno promišljanje dovede u kontekst suvremene filozofije i filozofsko-sociološke diskusije postmoderne i poststrukturalizma, i na taj način hermeneutički situira tema povijesnog susreta Istoka i Zapada.

U tom općem okviru autor raspravlja i o svojoj specifičnoj temi - povijesnoj svijesti Hrvata i njezinoj skrbi za narodni opstanak ka bitak u svijetu u obzoru susreta tradicije i suvremenosti, na granici bitka i nebitka. Autor smatra da se hrvatsko iskustvo povijesti i povijesna svijest možda najjasnije očituju u sintagmi predziđ i dolaze do riječi u tri sudbonosna iskaza: Hrvatska je predziđe, Hrvati su predziđe, Mi smo predziđe!

U prvom dijelu rasprave razmatra se mogući smisao tih triju iskaza a zatim prikazuju nužne konsekvencije razumijevanja iskaza o predziđu kako se on razlaže: 1. biti između (Orienta i Okcidenta); 2. biti ni tu ni tamo; i 3. najzad - radi sebe biti tu.

Svoju analizu "jezičnoga polja" predziđa autor također iscrpno ilustrira primjerima njegova razumijevanja iz hrvatske povijesti od pada Bosne, Erbavske i Mohačke bitke pa sve do naših dana kako se ono očituje u svjedočanstvima J.Dražkovića, P.Preradovića, J.J. Strossmayera, A.Starčevića, F.Supila i M.Krleže, pri čemu jasnije dolaze do izraza sličnosti i razlike njihove povijesne svijesti. Nadalje, autor ne propušta da se osvrne i na podrijetlo te smisao izriječka "Antemurale Christianitatis" nastalog još u 12.st. u doba

križarskih ratova, njegove povijesne transformacije te oprečno razumijevanje npr. u Srba, Mađara i Muslimana. Najzad, upozorava autor, nije svejedno u kakvoj se svijesti zbiva to povijesno razumijevanje (41), jer riječ je o različnim strukturama: u mitosferi gdje se sadašnjost shvaća kao oblik prošlosti, ili u ideosferi kao "pojmovnom polju ideologijskog", naime pokušajima legitimiranja povijesne svijesti ^(i druge, npr.) ~~uzdignute do mitske simbolike~~ (npr. "kosovski mit"; ili, mi bismo dodali) "Mit 20. stoljeća" Alfreda Rosenberga).

U drugom dijelu rasprava se usredotočuje na interpretaciju paradigmatskih tekstova Marka Marulića Splićanina - "oca hrvatske književnosti", pjesnika i kršćanskog moralista: njegove čuvene Poslanice Papi Hadrijanu VI iz 1522, Molitvi suprotiva Turkom i Juditi - vapajima za pomoć malome narodu kome prijeti propast i zator, o čemu (odovoljno svjedoči okolnost da se samo u Juditi blizu osamdest puta spominju načini i oblici bojazni, strepnje i straha (63)), - ne govoreći ovdje o pjesničkoj vrijednosti tih tekstova. Ugrožen realnom prijetnjom uništenja u nastaloj konstelaciji nakon mletačko-turskog mira 1503, naš narod, štoviše, mora hiniti prijateljstvo prema Veneciji, a time posredno ^(zapravo) prema Turcima (69), kako bi u tom lažnom miru nevremenu usprkos ipak opstao: bezizlazna situacija i trajni topos hrvatske povijesti, o čemu među ostalim bogato svjedoči i hrvatska književnost. Nadanja da će francuski kralj Franjo I nešto na tome izmijeniti nisu se ispunila, jer on je slijedeći svoj državni interes - sklopio savez s Turcima!

Kraj svoje ugroženosti dakle, svoju slobodu, s pravom zaključuje autor, ne treba tražiti od drugoga zbiljskog ili fiktivnog saveznika nego koristeći se okolnostima što vlastitoj stvari idu u prilog, s onu stranu svijesti predziđa, doseći odlučnost "radi sebe biti tu

Na jednom mjestu autor među ostalim opravdano konstatira kako Marulić kao veliki zatočnik borbe protiv Turaka pokazuje da baš ne zna mnogo o idejnom svijetu islama, što bi se zacijelo moglo reći i za mnoge njegove suvremenike. No nepoznavanje duhovne kulture protivnika i neprijatelja pojedincina nije smetalo da budu silno borbena zaneseni u svom nastupu, o čemu također svjedoče i europski vjerski ratovi u 16. i 17. st. između katolika i protestanata u Engleskoj, Francuskoj i Njemačkoj, u koje uopće nisu bili upleteni Turci ni islam!

Kad bi se drugom prilikom temi ove radnje pristupilo u širem rasponu, neminovno bi se nametnula i još nedostatno istražena tema Jurja

Križanića. Nakon gubitka protestantskog sjevera Europe uslijed reformacije, Papa se okreće slavenskom Istoku i Sveta kongregacija šalje u Moskvu svoga izaslanika Jurja Križanića kako bi moskovskog cara sklonio na pomirenje istočnog kršćanstva sa zapadnim i zajedničku borbu protiv "nevjernih Turaka". Tako se tema predziđa proširuje u trokut: katoličanstvo - pravoslavlje - islam, što u Bosni, čini se, traje do danas!

Najzad, u radnji se više puta spominje "kosovski mit" (u koji su načas povjerovali ^{npr.} Ivo Vojnović i Ivan Meštrović), nastao poput drugih mitova 20. stoljeća kao pokušaj opravdanja profanog političkog interesa. Hermeneutička diskusija problema zacijelo bi pokazala da su svi pokušaji rastauracije mitova i mitske simbolike u jednom prosvijećenom, raščaranom post-mitskom svijetu - zakašnjela i unprijed propala stvar: to su zapravo pseudo-mitovi kao popratna pojava europskoga nihilizma, teško razlučivi od ideologije.

5. Prijedlog recenzenta: Kao jedna od rijetkih studija na tu temu, djelo se preporučuje za objavljivanje sa slijedećom napomenom. Rukopis valja lektorirati i ispraviti tiskarske greške, jasno izvršiti paginaciju, dodati obećani sažetak na njemačkom i engleskom jeziku imensko i predmetno kazalo. U "Sadržaju" najavljeni "Predgovor" nedostaje u rukopisu, te nije jasno ima li njegovu ulogu ispuniti "Uvod". Kao vrijedan napor radnju treba pohvaliti.

U Zagrebu, 1. studenoga 1995

